УДК 378:61:81

Н.В. Рак, *канд. пед. наук, доцент,* ***І.М. Дробіт,*** *канд. філол. наук, ст. викладач*
(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ

Статтю присвячено вивченню особливостей іншомовного читання й доведенню доцільності обрання основним видом самостійної роботи з вивчення іноземної мови професійного спрямування читання автентичних текстів за фахом з метою формування у студентів нефілологічних спеціальностей іншомовної професійної комунікативної компетенції.

Ключові слова: навчальний текст, автентична Веб-сторінка, іноземна мова професійного спрямування.

Читання – це комунікативне вміння, яке поряд зі спілкуванням є однією з важливих складових опанування іноземної мови. Уміння читати дає змогу користуватися літературою іноземною мовою для пошуку інформації за фахом, для поповнення лексичного запасу, а також для удосконалення інших умінь та навичок. Читаючи професійно зорієнтовані тексти, курсанти та студенти збагачують свій досвід інформацією з трудової і соціально-культурної сфер.

Методисти доходять спільного висновку, що навчання як вид мовленнєвої діяльності включає три види або режими читання: ознайомлювальне читання (з метою розуміння основного змісту тексту), вивчаюче читання (з метою повного розуміння тексту), вибіркове читання (з метою пошуку необхідної інформації) [1; 2; 4; 6; 7]. Кожен з видів вимагає від того, хто опановує іноземну мову – у нашому випадку від курсантів та студентів – окремої стратегії читання, від викладача – розробки набору відповідних вправ. Щоб сформувати навчальний текст для кожного з видів читання, необхідно дотримуватися балансу між мовою тексту і мовною компетенцією того, хто навчається.

Проведені дослідження українських та зарубіжних науковців розкривають різні аспекти, пов'язані з процесом формування іншомовної професійної комунікативної компетенції студентів засобами іноземної мови. Праці таких авторів, як І. Якиманська, О. Ігнатюк присвячені розкриттю проблеми реалізації концепції особистісно – орієнтованого навчання; С. Фоломкіної, Г. Рогової, В. Абушенко, Н. Володіної – текстовій діяльності; Р. Мільруд, Є. Носович, Т. Дрідзе – навчальному тексту та його автентичності; О. Мархевої, А. Козиревої, О. Тимченко, О. Вєтохова – самостійній роботі та процесу формування іншомовних компетенцій.

Проте, незважаючи на виражену тенденцію до професіоналізації викладання іноземної мови у вищому немовному навчальному закладі, його навчання здійснюється фактично окремо від формування професійної компетентності майбутнього фахівця. Як зауважує В. Теніщева, у більшості досліджень професійна іншомовна комунікативна компетенція студента виступає насамперед як здатність здійснювати комунікативну мовленнєву поведінку згідно із задачами гіпотетичних ситуацій іншомовного спілкування, у навчанні відтворюється переважно зовнішня, знакова подібність, а не цілісний зміст професійної діяльності, пов'язаної з використанням іноземної мови. Як наслідок, задача формування у студента вищого немовного навчального закладу такої професійної компетентності, в структуру якої була б органічно інтегрована іншомовна компонента, залишається нерозв'язаною [3].

Зокрема використання автентичних текстів професійного спрямування як основного виду самостійної роботи студентів/курсантів для формування іншомовної професійної комунікативної компетенції студентів засобами іноземної мови, на нашу думку, потребує детальної розробки.

Мета нашої статті – сформулювати принципи розробки навчального тексту, а також набір вправ до нього (проаналізувавши автентичний текст). Завдання – серед спектру автентичних англомовних ресурсів виокремити корпус матеріалів, придатних для розробки навчальних текстів.

Розглянемо загальні принципи роботи з текстами. Перш за все варто зважати на зміст текстів та їх інформативність, що впливає не лише на опрацювання текстів з викладачем, але й на мотивацію подальшої (самостійної) читацької діяльності курсантів та студентів. Пізнавальна цінність текстів професійного спрямування полягає як у фактичному матеріалі щодо фаху, так і у відомостях з інших галузей знань.

Окрім тематики та змісту в процесі відбору текстів, необхідно враховувати їхній обсяг, який становить 1500-2000 друкованих знаків. Методисти У. Герієнто (William Guariento) та Дж. Морлі (John Morley) стверджують, що інколи заради навчальних цілей варто пожертвувати автентичністю текстів [5, с.352], однак треба при цьому робити їх максимально наближеними до мовних реалій. Якщо автентичний текст перевищує кількість знаків або містить занадто складні лексичні та граматичні конструкції (вище вимог рівня посібника чи підручника), його доцільно скорочувати та спрощувати.

Відомий методист та автор численних підручників Дж. Хармер (Jeremy Harmer) виокремлює принципи, якими потрібно керуватися при опановуванні навиків читання і, відповідно, при підготовці навчальних текстів:

- читання – це активний навик;
- тематика тексту має відповідати зацікавленням читача (у нашому випадку – професійним), що вимагає від викладача фокусувати увагу не лише на мовних конструкціях, але й на змісті тексту;
- завдання щодо опрацювання тексту повинні відповідати його тематиці та функції [5, с.70-71].

Навчальні тексти повинні також супроводжуватися передтекстовими, притекстовими і післятекстовими вправами, які допомагають осмислити інформацію та засвоїти лексичний матеріал. Наведемо перелік завдань (дотекстових, текстових, післятекстових), які виконують курсанти/студенти, які самостійно працюють над навчальними текстами професійного характеру, або під контролем викладача. Ці завдання розрізнюються цільовою постановкою, серед них є завдання, націлені на:

1) розвиток техніки читання, а також розуміння змісту прочитаного:

- прочитайте текст мовчки, визначте, про що йдеться в ньому;
- прочитайте текст вголос, додержуючись всіх правил читання;
- визначте тему прочитаного тексту;
- працюючи зі словником, досягніть якомога більшого розуміння тексту;
- виділіть змістовні блоки тексту, дайте назву кожному;
- перекладіть українською мовою зазначені уривки тексту;
- знайдіть в тексті ядро отриманої інформації;
- знайдіть в тексті ключові слова;
- прочитайте передтекстові питання та знайдіть в тексті відповіді на них;
- знайдіть в тексті інформацію, яка дозволяє автору зробити свій висновок;
- скоротіть ту чи іншу частину тексту, не порушуючи смислового навантаження інформації;
- скоротіть дане речення, залишивши його основні інформаційні фрагменти.

2) розвиток інших видів мовленнєвої діяльності:

(усного мовлення)

- дайте усні відповіді на запитання;
- поясніть, про що йдеться в тексті;
- висловіть свою точку зору на отриману інформацію;
- поясніть, що означає таке явище, як ...;
- скажіть, яка частина інформації була для вас найбільш цікавою з професійної точки зору;
- дайте тлумачення термінів;

– підготуйте усну доповідь;
– підготуйте діалог за темою та інсценуйте його з товаришем;
– зробіть монологічне повідомлення за матеріалами прочитаного тексту.

(аудіювання)

– прослухайте фрагмент тексту та визначте його змістовну лінію;
– прослухайте питання до тексту та знайдіть в ньому відповіді на ці питання;
– прослухайте короткий текст за фахом та виявіть його основні змістовні блоки;
– прослухайте короткий текст професійного характеру та передайте усно його зміст українською мовою.

(письма)

– випишіть з тексту термінологію за фахом;
– використовуючи термінологію за фахом, складіть речення та запишіть їх в робочому зошиті;
– укладіть англійською мовою анотацію прочитаного тексту;
– складіть план прочитаного англійською мовою;
– стисло передайте англійською мовою зміст прочитаного в письмовій формі;
– скоротіть речення, не порушуючи його смислового навантаження, запишіть це речення в робочому зошиті.

3) актуалізацію знань мовного матеріалу:

(лексики)

– укладіть тематичний глосарій до прочитаного тексту;
– знайдіть у тексті інтернаціональну лексику;
– наведіть синоніми (антоніми) до слів...;
– знайдіть українські еквіваленти;
– утворіть від наведених прикметників прислівники тощо.

(граматики)

– наведіть інфінітиви дієслів, що були вжиті в даному реченні;
– поясніть вживання тієї чи іншої форми дієслова;
– змініть темпоральну перспективу речення;
– перетворіть розповідне речення в питальне; поставте запитання до підмета (присудка, додатка, обставини);
– трансформуйте речення, вживаючи пасивний стан дієслова замість активного [6].

Завдання такого плану сприяють індивідуалізації процесу навчання англійської мови, стимулюють студентів до самостійної роботи, розширюють їхній кругозір.

Джерелом ресурсів для формування навчальних текстів є автентичні Веб-сторінки. Варто зазначити, що з позиції викладача чи студента Веб-сторінки поділяються на автентичні (створені для всіх користувачів Інтернету) та спеціальні (створені для їхніх професійний потреб). Автентичні Веб-сторінки – це невичерпне джерело вдосконалення мовних навиків. Впроваджувати автентичні Веб-сторінки у навчальний процес можна з групами, що складаються зі слухачів, рівень володіння англійською мовою яких відповідає рівню «незалежного користувача» B1-B2 загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Об'єктом нашої уваги є Веб-сторінка британської газети «The Guardian», зокрема її розділ «A working life» (трудове життя) [8]. Цей ресурс тематично охоплює навчальну програму англійської мови професійного спрямування різних спеціальностей, що вивчається у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності. Аспекти, які визначають доцільність використання цієї Веб-сторінки у навчальному процесі, а саме для формування навчальних текстів:

– матеріал, що міститься на даній Веб-сторінці відповідає темі навчальної програми (тема «Work: duties and responsibilities» обов'язково розглядається в межах курсу "Іноземна мова професійного спрямування (англійська)" з врахуванням особливостей лексики окремої спеціальності);

- точність у викладі матеріалу (The Guardian – це одне з найавторитетніших англомовних видань та постійно оновлюваний Веб-ресурс, автори сторінки – професійні журналісти);
- новизна інформації (дописи оновлюються при надходженні нових матеріалів – 1-3 рази на місяць, станом на жовтень 2012 р. Веб-сторінка налічує 252 автентичні статті);
- зміст (інформація є цікавою, що мотивує користувача повторно відвідати сайт, статті про незвичні професії або несподівані факти вже добре знаних професій);
- функціональність (сайт працює без перешкод, немає недіючих лінків, дизайн сторінки є зручним і простим для орієнтування).

Гаслом Веб-сторінки є слова: «We lift the curtain on the everyday jobs normal people do» (Ми піднімаємо завісу над щоденною роботою звичайних людей). На прикладі статті «A working life: the emergency call operator» (Трудове життя: диспетчер служби екстреної допомоги) розглянемо детальніше можливості використання цієї Веб-сторінки для розробки навчального тексту. Автор статті – Анна Тімс (Anna Tims), дата публікації – 20 січня 2012 р., обсяг – 9 136 друкованих знаків без пробілів (для формування навчального тексту його доцільно скоротити, але можна також використовувати повністю з групами вищого рівня мовної компетенції). Після тексту статті розміщено короткий підсумок описаної професії під заголовком «Curriculum vitae» (резюме), який включає такі рубрики: Pay (оплата), Hours (графік роботи), Work-life balance (збалансованість трудового життя), Best thing (найкраще), Worst thing (найгірше), Overtime (понаднормовий час).

Веб-сторінка містить рубрику Related (додатково) з посиланнями на інші статті на подібну тематику, що були опубліковані на сайті газети The Guardian. Наприклад, до розглянутої статті є чотири додаткові джерела («No more 999 calls for minor injuries» від 20.08.2004, «Crackdown on nuisance 999 calls» від 14.12.2007, «Emergency services: trauma on the job» від 4.11.2011, «One-fifth of ambulance trusts mis-reported response times» від 14.08.2006). Невід'ємною частиною кожної статті є коментарі читачів, дана стаття має 3 коментарі, до яких можна перейти через лінк «Jump to comments» (перейти до коментарів).

Матеріал статті можна використовувати також для самостійного позааудиторного читання. Метою завдань зі самостійного читання є розвиток умінь читання і збагачення словникового запасу. Викладач проводить перевірку позааудиторного читання на заняттях відповідно до поставлених завдань. При виконанні завдання студенти розвивають навики інформативно-пошукового та глибинного читання. Такі види читання передбачають вміння знаходити необхідну інформацію на різних рівнях структури тексту (речення, абзацу, всього тексту), виділити інформацію, що розкриває зміст тексту.

Розглянемо приклад завдань для опрацювання тексту. Завдання необхідно формулювати англійською мовою.

Visit the website http://www.guardian.co.uk. Find series «A Working Life» and read the article by Anna Tims under the title «A working life: the emergency call operator».

Before reading:

1) What do you think are the main duties and responsibilities of an emergency call operator?
2) What are the pros and cons of this profession?
3) Read the article and check your ideas.

After reading:

1. Answer the following questions:
1) What does Glen Griffiths do? Where does he work?
2) What does the job of emergency call operator involve?
3) What are his responsibilities?
4) What qualifications does he have?
5) What are the best and the worst things about his job?
6) What does Glen Griffiths do in free time?

7) What impressed you most about the job of emergency call operator?

2. Translate into Ukrainian the following words and word combinations: call centre, on the front line, an emergency medical dispatcher, emergency services, a call handler, first aid, medical emergencies. Find sentences in which they were used.

3. Read comments to the article. Find five grammatical mistakes and correct them.

Наведені для прикладу завдання зорієнтовані на перевірку розуміння змісту прочитаного та актуалізацію знань мовного матеріалу (лексики і граматики).

Робота з текстами, які тематично стосуються спеціальності – невід'ємна частина вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням. Її результатом є збагачення курсантів та студентів інформацією спеціального характеру, накопичення нового лексичного та граматичного матеріалу. Автентичні Веб-сторінки – це засіб навчання, який відповідає сучасним досягненням методики навчання іноземним мовам. Його застосування у процесі навчання відкриває нові горизонти для покращення мовних навиків. Залучення до навчального процесу автентичних текстів професійного спрямування стимулює курсантів та студентів поглиблювати комунікативні вміння, а також ретельніше вивчати особливості фаху. Використання текстів, розміщених на автентичних Веб-сторінках, дає змогу працювати з неадаптованими текстами, що наближає тих, хто вивчає мову до реальних комунікативних умов, мотивує самостійність у подоланні мовних та смислових труднощів, пробуджує інтерес до оволодіння іноземною мовою. Різні за цільовою постановкою завдання для опрацювання навчальних текстів спрямовують читачів на конкретні цілі: розуміння змісту прочитаного, розвиток усного та писемного мовлення, актуалізацію лексичного і граматичного матеріалу.

Література:

1. Бєлоусова С.М. Роль тексту в навчанні читання англійською мовою зі спеціальності «правознавство» / С.М. Бєлоусова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – №2 (12). – Суми, 2011. – С. 349-356.

2. Дегтярьова Ю.В. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів читанню англійською мовою для ділового спілкування : дис. … канд. пед. наук : 13.00.02 / Дегтярьова Юлія Володимирівна. – К., 2006. – 22 с.

3. Тенищева В.Ф. Интегративно-контекстная модель формирования профессиональной компетенции : автореф. дис. на соискание уч. степени д. пед. наук : 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / В.Ф. Тенищева. – М., 2008.– 44 с.

4. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе / С.К. Фоломкина. – Москва: Высшая школа, 1987. – 207 с.

5. Guariento W., Morley J. Text and task authenticity in the EFL classroom / William Guariento, John Morley // ELT Journal. – Volume 55/4 October. – Oxford University Press, 2001. – P. 347-353.

6. Harmer J. How to teach English. An introduction to the practice of English language teaching / Jeremy Harmer. – Longman, 2001. – 198 p.

7. Seymour D. 700 Classroom Activities // David Seymour, Maria Popova. – Macmillan, 2005. – 156 p.

8. http://www.guardian.co.uk/money/2012/jan/20/emergency-call-operator-999. – Режим доступу до ресурсу.

Н.В. Рак, И.М. Дробит

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ УЧЕБНЫХ ТЕКСТОВ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИНОСТРАННОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ

В статье изучаются особенности иностранного чтения и доказано целесообразность выбора основным видом самостоятельной работы при изучении иностранного языка профессиональной ориентации студентами нефилологических специальностей чтение аутентичных текстов по специальности с целью формирования иностранной профессиональной компетенции.

Ключевые слова: учебный текст, аутентичная Веб-страница, иностранный язык профессионального направления.

Natalya RAK, Iryna DROBIT

USING STUDY TEXTS TO FORM STUDENTS' PROFESSIONAL SPEAKING COMPETENCE IN FOREIGN LANGUAGE

Peculiarities of reading in foreign language are examined in the article. Appropriateness of authentic professional texts to the curriculum is outlined. Usage of authentic texts for students' individual reading tasks in order to form their professional speaking competence in foreign language is reasoned.

Key words: study text, authentic Web-site, English for specific purposes.

❖ ❖ ❖

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВІСНИК
ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

№ 6, 2012

ЧАСТИНА 2

заснований у 2007 році

МАТЕРІАЛИ ДРУКУЮТЬСЯ УКРАЇНСЬКОЮ, РОСІЙСЬКОЮ ТА АНГЛІЙСЬКОЮ МОВАМИ

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

д-р пед. наук	**Козяр М.М.** – головний редактор
канд. техн. наук	**Рак Т.Є.** – заступник головного редактора
д-р техн. наук	**Семерак М.М.** – науковий редактор
д-р пед. наук	**Васянович Г.П.** – заступник наукового редактора
д-р техн. наук	**Рак Ю.П.** – заступник наукового редактора
д-р техн. наук	**Батлук В.А.**
д-р техн. наук	**Гивлюд М.М.**
д-р техн. наук	**Грицюк Ю.І.**
д-р техн. наук	**Гудим В.І.**
д-р техн. наук	**Гуліда Е.М.**
д-р техн. наук	**Жартовський В.М.**
д-р техн. наук	**Ковалишин В.В.**
д-р фіз.-мат. наук	**Стародуб Ю.П.**
канд. техн. наук	**Клос Л.Є.**
канд. пед. наук	**Коваль М.С.**
д-р пед. наук	**Козловська І.М.**
канд. фіз.-мат. наук	**Кузик А.Д.**
д-р пед. наук	**Курляк І.Є.**
канд. філол. наук	**Лабач М.М.**
канд. істор. наук	**Лаврецький Р.В.**
д-р техн. наук	**Мартин Є.В.**
канд. пед. наук	**Микитенко Н.О.**
д-р хім. наук	**Михалічко Б.М.**
д-р пед. наук	**Ничкало Н.Г.**
д-р техн. наук	**Сидорчук О.В.**
д-р пед. наук	**Сікорський П.І.**
канд. психол. наук	**Сірко Р.І.**
д-р фіз.-мат. наук	**Тацій Р.М.**
д-р пед. наук	**Шуневич Б.І.**

ISSN 2078-4643

ЗАСНОВНИК ТА ВИКОНАВЕЦЬ Львівський державний університет безпеки життєдіяльності (ЛДУ БЖД)

ЗАРЕЄСТРОВАНО Міністерством юстиції України 26.06.2007 р. Серія КВ №12969-1853Р

ВНЕСЕНО ВАК УКРАЇНИ ДО ПЕРЕЛІКУ ФАХОВИХ ВИДАНЬ рішенням Президії ВАК № 1-05/1 від 10.02.10 р.

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ВИДАННЯ рішенням Вченої ради ЛДУ БЖД *(Протокол № 5 від 6. 02. 2012 р.)*

Літературний редактор Падик Г.М.

Редактор англійської мови Маслюк Д.М.

Технічний редактор Сорочич М.П.

Комп'ютерна верстка та відповідальний за друк Хлевной О.В.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: ЛДУ БЖД, вул. Клепарівська, 35, м. Львів, 79007
Контактні телефони: (032) 233-24-79, 233-14-97, тел/факс 233-00-88
E-mail: ndr@ubgd.lviv.ua

Збірник наукових праць "Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності" видається в університеті з 2007 року. Запланована періодичність 1 раз на рік. Тематична спрямованість: оригінальні та оглядові праці в галузі педагогічних наук та технічних – з напрямів: інформатика та автоматизація, інформаційні технології, інформаційна безпека, управління проектами і програмами, безпека життєдіяльності та охорона праці, техногенна та екологічна безпеки, теорія та методика професійної освіти, педагогіка вищої школи.

Здано в набір 26.04.2013. Підписано до друку 26.05.2013.
Формат 60x84$^{1/3}$. Папір офсетний. Ум. друк. арк. 15,6.
Гарнітура Times New Roman. Друк на різографі
Наклад: 100.
Друк: ЛДУ БЖД
вул. Клепарівська, 35, м. Львів, 79007.

О.І. Онипко
МЕТОДИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПОЛІГРАФІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ
103
O.I. Onypko
METHODICAL CONCEPT OF THE TRAINING TECHNIQUES USED IN CONTENT-BASED LANGUAGE INSTRUCTION OF STUDENTS MAJORING IN PRINTING

В.В. Ощаповский, В.В. Шило
УЧЕТ АКАДЕМИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТА ПРИ ОЦЕНИВАНИИ ЕГО ЗНАНИЙ
110
V.V. Oshchapovskii, V.V. Shylo
CONSIDERATION OF STUDENTS' ACADEMIC ACHIEVEMENTS WHEN DRAWING UP THEIR PERFORMANCE SCORE

Н.В. Рак, І.М. Дробіт
ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ
116
Natalya RAK, Iryna DROBIT
USING STUDY TEXTS TO FORM STUDENTS' PROFESSIONAL SPEAKING COMPETENCE IN FOREIGN LANGUAGE

О.О. Русанова
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ – МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПРОВІДНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ КАНАДИ
122
O.O. Rousanova
FEATURES OF PREPARATION OF TEACHERS-BACHELORS OF FOREIGN LANGUAGES IN LEADING UNIVERSITIES OF CANADA

З.П. Сташевський, О.І. Лозинський, Н.Є. Бурак
ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ РОЛЬОВОГО РОЗМЕЖУВАННЯ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У СИСТЕМУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
130
Z.P. Stashevkyi, O.I. Lozynskyi, N.E. Burak
IMPLEMENTATION OF POLICY OF ROLE DIFFERENTIATION OF ACCESS TO INFORMATION RESOURCES IN DISTANCE EDUCATION SYSTEM

О.В. Татаровська
НОВИЙ ПОГЛЯД НА ВИКЛАДАННЯ УСНОГО МОВЛЕННЯ. ТИПОЛОГІЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА НАПРАЦЮВАННЯ РОЗМОВНИХ ЗАВДАНЬ
137
O. Tatarovska
NEW INSIGHTS INTO THE TEACHING OF SPOKEN LANGUAGE. A TYPOLOGY FOR THE CLASSIFICATION AND DEVELOPMENT OF ORAL TASKS

В. Г. Терещук
РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО - ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ
142
V. G. Tereshchuk
REALIZATION OF LEANER-CENTERED APPROACH IN THE PROCESS OF ENGLISH VOCABULARY LEARNING

Г.М. Шалацька
ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ТЕХНІЧНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ
146
H. Shalatska
USAGE OF MULTIMEDIA TECHNOLOGIES FOR ENGLISH CLASSES AT HIGHER TECHNICAL INSTITUTIONS

Ю. Є. Шелюх
РОЛЬ КУРАТОРА У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ І ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ КУРСАНТСЬКО-СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Yu. E. Shelyuh
THE ROLE OF CURATOR IN BUILDING PROFESSIONAL AND VALUES ORIENTATION OF CADETS-STUDENTS YOUNG PEOPLE 151

О.Б. Свірська, Б.І. Шуневич
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІН ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

O.B. Svirska, B.I. Shunevych
DISTANCE LEARNING OF ECONOMIC SUBJECTS AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE 155

УДК 378.147:376.352 (477)

О.Б. Свірська, *канд. економ. наук*
(Національний університет «Львівська політехніка»)
Б.І. Шуневич, *докт. пед. наук, проф.*
(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІН ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

У статті проведено порівняльний аналіз використання дистанційних курсів для викладання дисциплін економічного спрямування у порівнянні з іншими дисциплінами (інформаційно-комунікаційними, технічними, гуманітарними та фундаментальними) у десяти вітчизняних вищих навчальних закладах (ВНЗ) протягом 2002 і 2009 рр., а також деяких ВНЗ у 2012 р. Розглянуто причини швидкого впровадження дистанційних курсів для дисциплін економічного спрямування. Коротко описано віртуальні навчальні середовища, за допомогою яких укладено дистанційні курси.

Ключові слова: електронне навчання, дисципліни економічного спрямування, дистанційний курс.

Глобалізація економіки України, її наміри щодо вступу до Європейського Союзу висувають додаткові вимоги стосовно модернізації національної економічної освіти. До цієї групи факторів належить зростання потреби у творчих висококваліфікованих менеджерах, аналітиках, маркетологах; збільшення мобільності працівників; підвищення вимог щодо якості освіти; посилення конкуренції на ринку освітніх послуг; розширення можливостей здобуття освіти тощо [2].

Одним із найголовніших завдань сучасної економічної освіти України у контексті Болонської декларації є її системне реформування з метою максимального наближення підготовки фахівців до вимог світового ринку праці. Важливість навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій і розвиток дистанційного навчання (ДН) розглядаються як завдання державного рівня. Проте доводиться констатувати, що рівень впровадження дистанційного навчання, зокрема в економічній освіті, поки що залишається низьким.

Дистанційне навчання успішно використовується у вищих навчальних закладах за кордоном з допомогою мережі Інтернет. За останнє десятиліття зріс інтерес і можливості використання ДН в українських вищих навчальних закладах.

Мета статті – провести порівняльний аналіз використання дистанційних курсів (ДК) з дисциплін економічного спрямування у вітчизняних вищих навчальних закладах за останнє десятиліття, коротко описати віртуальні навчальні середовища (ВНС), які використовуються для укладання цих ДК, а також показати тенденції впровадження нових технологій в економічній освіті..

Матеріалом дослідження є електронні дистанційні курси на Веб-сторінках вітчизняних ВНЗ з економічних дисциплін за 2002 – 2012 рр., а також статті, тези доповідей стосовно цієї тематики.

Як показало наше дослідження, українські науковці все більше приділяють увагу проблемі впровадження нових технологій для викладання економічних дисциплін. Наприклад, у статті С. Шклярського, Т. Стратоновича [8] проведено аналіз стану впровадження дистанційного навчання в Київському національному торгово-економічному університеті, у статті Л. Івашко [3] описано переваги і перспективи впровадження ДН в економічній освіті, у дослідженні Г. Ковальчука [4] розглянуто зарубіжний досвід використання нових технологій у цій сфері освіти, а в тезах доповіді О. Свірської, Б. Шуневича зроблена спроба порівняти вітчизняний і зарубіжний досвід впровадження нових технологій для викладання економічних дисциплін [5].

У 2002 р. у статті Б. Шуневича [9, с. 323-342] було проведено аналіз стану розробки навчальних матеріалів, в тому числі з економічних дисциплін, для ДН в Україні на основі інформації, взятої із вітчизняних і міжнародних конференцій, статей із наукових збірників, Веб-сторінок центрів дистанційного навчання вищих навчальних закладів і організацій, а саме: Головного навчального центру (ГНЦ) ВАТ Укртелекому (Укртел), Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій (ДУІКТ), Київського інституту інвестиційного мене-

джменту (КІІМ), Київського національного торгово-економічного університету (КНТЕУ), Міжнародного науково-навчального центру ЮНЕСКО/МПІ інформаційних технологій і систем НАН України і Міністерства освіти і науки України (МННЦ), Національної академії державного управління при Президентові України (НАДУ), Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут" (НТУ „ХПІ"), Сумського державного університету (СДУ), Української системи дистанційного навчання (УСДН), Українського інституту інформаційних технологій в освіті (УІІТО) при Національному технічному університеті „Київський політехнічний інститут" (НТУУ«КПІ»).

Усі виявлені у 2002 р. вітчизняні електронні дистанційні курси в десятьох згаданих вище провідних вищих навчальних закладах і організаціях у сфері впровадження дистанційного навчання (див. табл. 1) можна розділити за тематикою на такі групи: 1) економічні дисципліни – 148 дистанційних курсів; 2) інформаційно-комунікаційні – 31 ДК; 3) технічні – 15 ДК; 4) гуманітарні – 24 ДК; 5) фундаментальні – 6 (див. табл. 1). Тобто із 224 дистанційних курсів приблизно 66% становили ДК з економічних дисциплін в 10 ВНЗ.

Подібне співвідношення вітчизняних ДК економічного спрямування з ДК інших дисциплін спостерігалося у 2009 р. при загальній кількості 516 дистанційних курсів у восьми із згаданих вище ВНЗ (див. табл. 2) [10, с. 107].

Таблиця 1

Тематичні групи електронних дистанційних курсів, укладених у ВНЗ України до 2002 р.

№	Тематичні групи дисциплін	УІІТО	УСДН	НАДУ	НТУХПІ	КІІМ	МННЦ	ДУІКТ	ГНЦ	СДУ	КНТЕУ	Σ
1	Економічні	39	64	7	1	35	1	-	1	-	-	148
2	Інформаційно-комунікаційні технології	9	4	1	4	2	4		3	1	3	31
3	Технічні	12			3							15
4	Гуманітарні	2	5	1	1	3	1	4		7		24
5	Фундаментальні		1			1		2	2			6
	Усього курсів	**62**	**74**	**9**	**9**	**41**	**6**	**6**	**6**	**8**	**3**	**224**

Примітка. Детальний опис ДК представлено на Веб-сторінках згаданих вище ВНЗ.

Таблиця 2

Кількість дистанційних курсів створених у ВНЗ України до 2009 р.

№	Тематичні групи дисциплин	НТУУ«КПІ»	УСДН	НАДУ	НТУ «ХПІ»	МННЦ	Укртел	СДУ	КНТЕУ	Σ
1	Економічні	70	57	5	1	-	4	46	13	**196**
2	Інформаційно-комунікаційні технології	22	5	1	27	3	9	17	4	**88**
3	Технічні	42	-	-	13	-	10	6	2	**73**
4	Гуманітарні	22	9	60	17	-	-	16	10	**134**
5	Фундаментальні	8	-	-	4	-	-	13	-	**25**
	Всього курсів	**164**	**71**	66	**62**	**3**	**23**	**98**	**29**	**516**

Примітка. КІІМ та ДУІКТ не представили на своїх Веб-сторінках інформацію про наявність ДК за 2009 р., тому не введені в таблицю 2.

Як видно із таблиці 2, до 2009 р., подібно як у 2002 р. (див. табл. 1), найбільшою кількістю дистанційних курсів представлені дисципліни з економічної тематики – 196, трохи меншою гуманітарні – 134, значно меншою дисципліни з інформаційно-комунікаційних технологій – 88 і технічні – 73, а найменше ДК з фундаментальних дисциплін – 25.

Економічні дисципліни пропонують 7 із 8 вищих навчальних закладів та організацій. У більшості випадків ці ДК пропонує одна, у 14 випадках – дві, у 7 випадках – три, в 8 випадках – чотири і в 1 випадку – 5 установ.

Для укладання дистанційних курсів дві із цих установ (НТУУ «КПІ», Укртел) використовують однакове віртуальне навчальне середовище (ВНС) «LearningSpace», а НТУУ «КПІ» ще й Moodle, дві (КНЕУ, НАДУ) – «Прометей» і, крім цього, в НАДУ деякі курси укладені на ВНС Світового банку. Решта три установи використовують для укладання ДК різні віртуальні середовища, відповідно, УСДН – WebCT, НТУ «ХПІ» – власне ВНС «Веб-клас ХПІ», а протягом останніх років – Moodle, СДУ – власне дистанційне середовище „Віртуальний навчальний центр" [10, с. 108]. Якщо ВНЗ використовують у навчальному процесі однакові курси, то студенти цих навчальних закладів мають можливість вибирати кращий із запропонованих курсів за умови, що вони укладені в однаковому віртуальному навчальному середовищі і між цими освітніми закладами та організаціями є домовленість про обмін курсами. Наприклад, дистанційні курси «Маркетинг» і «Міжнародна економіка» використовують чотири ВНЗ, відповідно, НТУУ «КПІ», НАДУ, КНЕУ, СДУ і НТУУ "КПІ, УСДН, СДУ, КІІМ (див. табл. 3).

Таблиця 3

Інформація про наявність однакових дистанційних курсів в різних ВНЗ України за 2009 р.

№ п/п	Назва дисципліни	Навчальні заклади, в яких укладений дистанційний курс
1	Бухгалтерський облік	НТУУ "КПІ, КНЕУ, СДУ, КІІМ
2	Гроші і кредит	НТУУ "КПІ, КНЕУ, СДУ, КІІМ
3	Економетрія	НТУУ "КПІ, УСДН, СДУ, КІІМ
4	Макроекономіка	НТУУ "КПІ, КНЕУ, СДУ, КІІМ
5	Маркетинг	НТУУ "КПІ, НАДУ, КНЕУ, СДУ
6	Міжнародна економіка	НТУУ "КПІ, УСДН, СДУ, КІІМ
7	Мікроекономіка	НТУУ "КПІ, УСДН, КНЕУ, КІІМ
8	Фінансовий менеджмент	НТУУ "КПІ, УСДН, СДУ, КІІМ
9	Фінанси	НТУУ "КПІ, УСДН, КНЕУ, СДУ, КІІМ

Курс «Маркетинг» впроваджений у двох навчальних закладах (НАДУ, КНЕУ), в яких використовують для укладання ДК однакові ВНС, а саме: «Прометей», тому студенти цих ВНЗ можуть мати вибір з двох курсів «Маркетинг» за умови домовленості про співпрацю між двома згаданими навчальними закладами. Два інші ВНЗ (НТУУ «КПІ», СДУ) не можуть обмінюватися цим дистанційним курсом, тому що він створений на двох різних віртуальних середовищах (відповідно, «LearningSpace» і власному дистанційному середовищі „Віртуальний навчальний центр"). Дистанційний курс «Міжнародна економіка» укладений на чотирьох різних ВНС (НТУУ «КПІ» – «LearningSpace» або «Moodle»; УСДН – «WebCT»; СДУ – власне дистанційне середовище, КІІМ – власне, відмінне від ВНС СДУ дистанційне середовище) [10, с. 108].

На початку діяльності українські навчальні заклади, фірми, які укладали дистанційні курси, співпрацювали із зарубіжними партнерами, використовуючи в своїй роботі їх досвід, наприклад: викладачі КНТЕУ – із колегами із Московського університету економіки, статистики та інформатики (МЕСІ) (Росія); співробітники УСДН розробляли свої перші курси при сприянні викладачів Лойола коледжу (США) та ін. У результаті співпраці було розроблено курси дистанційного навчання для багатьох дисциплін, які читаються викладачами згаданих вище навчальних закладів.

Для організації дистанційного навчання в українських навчальних закладах використовуються різні віртуальні навчальні середовища, наприклад, у Тернопільському національному економічному університеті – вітчизняна система дистанційної освіти „Агапа". Для її роботи функціонує головний комп'ютер (сервер), на якому встановлена сама програма, а користувачі можуть підключатися до серверу через мережу Інтернет або через локальну комп'ютерну мережу університету [6], у Київському національному університеті технологій та дизайну – освітні системи управління Moodle та eFront. Протягом 2008-2011 років в університеті розроблено та впроваджено в навчальний процес за дистанційною формою навчання методичне забезпечення 110 дисциплін, які включають в себе такі матеріали: програму дисципліни; конспект лекцій; методичні вказівки щодо виконання контрольних робіт; методичні вказівки щодо виконання курсових проектів (робіт); завдання для контрольних робіт; екзаменаційні (залікові) тести (не менш як 100 питань на кожну дисципліну); перелік екзаменаційних (залікових) питань; перелік літератури для самопідготовки. Протягом всього навчального процесу студентам надаються консультації викладачами за допомогою електронної пошти та on-line зв'язку. Дистанційне навчання реалізується за напрямами: менеджмент; економіка підприємства; маркетинг [7].

Останнім часом багато вищих навчальних закладів використовують для укладання дистанційних курсів віртуальне навчальне середовищі Moodle, яке є у вільному доступі в Інтернеті, що дає можливість легше співпрацювати ВНЗ, обмінюватися ДК. Наприклад Інститут економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» (НУЛП) має у своєму розпорядженні і використовує в навчальному процесі 440 дистанційних курсів (див. табл. 3), укладених на Віртуальному навчальному середовищі Львівської Політехніки, яке базується на ВНС Moodle [1].

У більшості випадків дистанційні курси використовуються при комбінованому навчанні цих дисциплін, тому що дистанційне навчання поки що не узаконено в Україні і прирівнюється до заочного навчання.

Проведене дослідження дало можливість виявити причини успішного впровадження електронного навчання з економічних дисциплін порівняно з ДК з інших дисциплін в Україні, в тому числі в Інституті економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка». Дистанційні курси з економічних дисциплін легше створити, ніж для інших, особливо технічних, дисциплін, тому їх кількість переважає у ВНЗ України.

Таблиця 3

Інформація про ДК Інституту економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка»

	Бакалаврат				Спеціаліст	Магістр	Всього
Напрями(спеціальності)/курси	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**5**	
Менеджмент:	9	9	13	38	29	63	161
Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності				12	5	19	
Менеджмент організації				12	13	15	
Менеджмент у сфері економічної конкуренції				6	4	2	
Логістика				8	7	7	
Менеджмент персоналу і адміністрування						2	
Менеджмент інформаційної діяльності						18	
Економіка підприємництва	5	12	8	16	9	16	66
Маркетинг	1	5	6	12	11	18	53
Фінанси і кредит	2	4	7	15	11	18	57
Облік і аудит	3	6	10	7	10	10	46
Міжнародна економіка	2	5	10	10	10	20	57
	22	**41**	**54**	**98**	**80**	**145**	**440**

Можна використати такі тенденції впровадження дистанційного навчання з дисциплін економічного спрямування:

1) протягом 2002 – 2009 рр. кількість ДК постійно збільшувалася, але за останні роки перевага надається якісним характеристикам цих курсів. Тому загальна кількість дистанційних курсів на Веб-сторінках ВНЗ не зростає або зменшується. Ці результати свідчать про те, що викладачі ВНЗ більш виважено і критичніше ставляться до якості власних навчальних матеріалів, а отже, зняли зі списків ДК, які не користуються попитом у студентів і слухачів цих курсів;

2) частина ВНЗ продовжують різко (СДУ, КНТЕУ, НУЛП) або повільно збільшувати кількість ДК (НТУУ «КПІ», НАДУ, Укртел). Це можна пояснити тим, що згадані ВНЗ побачили перспективу у розвитку нової форми навчання в Україні або з'явився попит на впровадження ДН;

3) більша частина дистанційних курсів з дисциплін економічного спрямування укладено на різних віртуальних навчальних середовищах, що не сприяє обміну ВНЗ цими курсами, а студенти позбавлені можливості вибирати кращі з ДК, які укладені авторами з різних навчальних закладів, навіть тоді, коли ВНЗ готові обмінюватися цими курсами. Приклад найбільших вищих технічних закладів України (НТУУ «КПІ», НТУ «ХПІ», НУЛП) та інших ВНЗ, які поряд з віртуальними навчальними середовищами, відповідно, (LearningSpace, Веб-клас ХПІ, власне ВНС) почали використовувати спільне ВНС Moodle, що дає можливість обмінюватися укладеними дистанційними курсами, вселяє надію, що цим шляхом підуть інші навчальні заклади, а отже можна буде створити український банк ДК з різних дисциплін, в тому числі економічного спрямування, і не дублювати одні і ті ж курси, а якщо дублювати, то мати можливість обмінюватися ними.

Література:

1. Віртуальне навчальне середовище Львівської Політехніки. – Режим доступу: http://vns.lp.edu.ua/moodle/login/index.php?lang=uk.

2. **Гурч Л.** Перспективи підготовки конкурентоспроможних менеджерів у контексті формування загальноєвропейського освітнього простору / Л. Гурч // Персонал. – 2006. – № 6. – 69-76.

3. Івашко Л. Дистанційне навчання в економічній освіті: переваги та перспективи впровадження // Вісник соціально-економічних досліджень – 2010. – № 40. – С. 349-358. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vsed/2010_40/40/349-358.pdf – Загол. з екрану. – Мова укр.

4. Ковальчук Г. Активізація навчання в економічній освіті (2003). – Режим доступу: http://readbookz.com/book/220/8552.html. – Загол. з екрану. – Мова укр.

5. Свірська О., Шуневич Б. Електронне навчання економічних дисциплін в Україні та за рубежем // Міжнародний форум «Регіони знань»: Україна в європейському просторі освіти – науки – інновації та процвітання територій: Каталог матеріалів, м. Тернопіль, 26-27 березня 2010. – Тернопіль, 2010. – С. 100.

6. Тернопільський національний економічний університет. – Режим доступу: http://www.tneu.edu.ua/study/distance-learning/254-distancyne-navchannya.html. – Загол. з екрану. – Мова укр.

7. Центр дистанційного навчання Київського національного університету технологій та дизайну. – Режим доступу: http://knutd.com.ua/university/institutes/izdo/tsentr-distantsijjnoyi-osviti/ – Загол. з екрану. – Мова укр.

8. Шклярський С., Стратонович Т. Впровадження дистанційного навчання в КНТЕУ. – Режим доступу: http://www.knteu.kiev.ua/dist/arxiv/stattja_shkljarskij_stratanovich.doc. – Загол. з екрану. – Мова укр.

9. Шуневич Б. Дистанційна освіта в Україні: навчальні матеріали // Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. / Кол. авт. – К.: Наук.- метод. центр вищої освіти, 2003. Вип. 31. – С. 323-342.

10. Шуневич Б. Теоретичні основи дистанційного навчання: навч. посібник. – Львів: Вид-во ЛДУБЖД, 2009. – 200 с.

О.Б. Свирская, Б.И. Шуневич

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ ДИСЦИПЛИН ЭКОНОМИЧЕСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ

В статье проведен сравнительный анализ использования дистанционных курсов для преподавания дисциплин экономического направления по сравнению с другими дисциплинами (информационно-коммуникационными, техническими, гуманитарными и фундаментальными) в десяти отечественных высших учебных заведениях (ВУЗ) в течение 2002 и 2009 гг, а также некоторых вузов в 2012 году. Рассмотрено причины быстрого внедрения дистанционных курсов для дисциплин экономического направления. Кратко описаны виртуальные учебные среды, при помощи которых составлены дистанционные курсы.

Ключевые слова: электронное обучение, дисциплины экономического направления, дистанционный курс.

O.B. Svirska, B.I. Shunevych

DISTANCE LEARNING OF ECONOMIC SUBJECTS AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE

The article deals with a comparative analysis of using distance courses for teaching economic subjects in comparison to other subjects (information and communication, technical, humanitarian and fundamental ones) at ten home higher schools in 2002 and 2009 as well as at some higher schools in 2012. The reasons of fast implementing economic subjects distance courses are considered. Virtual learning environments for compiling the distance courses are described shortly.

Keywords: e-learning, economic subjects, electronic distance course.

❖ ❖ ❖